

З отриманих розрахунків можна отримати наступні висновки:

Найбільш впливовим є фондовий ринок США. В розглянутій вибірці він впливає на чотири інші ринки (Велика Британія, Індія, Бразилія, Росія).

Країни, що розвиваються, зокрема країни БРІК, знаходяться під впливом фондових ринків розвинутих країн (США, Японія, Великої Британії), але Китай займає окрему позицію – на нього впливає лише ЄС. Взаємодія фондових ринків країн БРІК між собою слабка: лише Росія знаходиться під деяким впливом Бразилії.

На досліджуваному періоді ринок України знаходиться осторонь впливу ринків розвинутих країн, але залежить від ринку Китаю.

Список джерел

1. Aloui R., Aissa M. S., Nguyen D. K. Global financial crisis, extreme interdependences, and contagion effects: the role of economic structure? // Journal of Banking and Finance. – 2011. – №35. – P. 130-141.
2. Bhar R., Nikolova B. Return, volatility spillovers and dynamic correlation in the BRIC equity markets: An analysis using a bivariate EGARCH framework // Global Finance Journal. – 2009. – №19. – P. 203-218.
3. Cavaliere G., Phillips P., Smeekes S., Taylor R., Lag Length Selection for Unit Root Tests in the Presence of Nonstationary Volatility // COWLES FOUNDATION DISCUSSION PAPER. – 2012. – №1844.
4. Chittedi K.R. Global stock markets development and integration: with special reference to BRIC countries // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mrpa.ub.uni-muenchen.de/18602/>.
5. Choosing the Lag Length for the ADF Test // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurequa.univ-paris1.fr/membres/Ahamada/cours/nsss.pdf>.
6. Chowdhury A.R. Stock market inter dependencies: evidence from the Asian NIEs // Journal of Macroeconomics. – 1994. – №16. – P. 629-651.
7. Fahami N.A. The structure of linkages and causal relations between BRIC and developed equity markets // International Conference on Information and Finance. – 2011. – №21.
8. Granger C.W. Investigating causal relations by econometric and cross-sectional method // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webber.physik.uni-freiburg.de/~jeti/studenten_seminar/stud_sem_SS_09/grangercausality.pdf.
9. Ibrahim M.H. Financial integration and diversification among ASEAN equity markets: a Malaysia perspective // Capital Market Review. – 2005. – №8. – P. 25-40.
10. Johansen S., Juselius K. Maximum likelihood estimation and inference on cointegration with applications to demand and formoney // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nhjy.hzau.edu.cn/kech/hgjx/Article/UploadFiles/tese/xue_xiziyuan/jdwxxd/1wl/8.pdf.
11. Majid M.S., Kassim S.H. Impact of the 2007 US financial crisis on the emerging equity markets // International Journal of Emerging Markets. – 2009. – №4. – P. 341-57.
12. Majid M.S., Meera A.K., Omar M.A. Inter dependence of ASEAN-5 stock market from the US and Japan // Global Economic Review. – 2008. – №37. – P. 201-225.
13. Markowitz H. Portfolio selection // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.math.ust.hk/~maykwok/courses/ma362/07F/markowitz_JF.pdf.
14. Syriopoulos T. International portfolio diversification to Central Europeans to ckm markets // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ideas.repec.org/a/taf/apfiec/v14y2004i17p1253-1268.html>.
15. Taylor M.P., Tonks I. The international integration of stock markets and the abolition of UK exchange control. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ideas.repec.org/a/tpr/restat/v71y1989i2p332-36.html>.

М. Мельник,

С. Щеглюк

м. Львів

ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТРОПОЛІЙНИХ ФУНКЦІЙ РЕГІОНАЛЬНИХ МЕТРОПОЛІЙ

Найбільші міста України визнано потужними соціально-економічними центрами для навколишньої території держави. Вони мають здатність до одночасної концентрації та генерації масштабних фінансово-економічних соціокультурних, матеріальних, людських та інформаційних потоків. Однак, вирішальну роль не тільки у територіальній організації суспільства, а у прийнятті управлінських рішень починають відігравати нові надпотужні міста – метрополії, які формуються великим містом та його прилеглою територією, щільно пов'язаною із центральним містом різноманітними взаємозв'язками. Міста, які володіють метрополійними функціями, стають унікальними ядрами науково-технічного прогресу, вогнищами дифузії територіально-структурних процесів як в центрах таких метрополійних ареалів, так і в їх периферійних зонах. Причому місто, що претендує на статус «метрополії», повинне також не тільки організувати і контролювати «свою» територію, а й активно брати участь у функціонуванні всієї відповідної урбаністичної системи, бути «представленим» (інформаційно, фінансово, тими чи іншими культурними акціями та ін.) в рівних йому за статусом і параметрах містах, тобто характеризуватися високим ступенем залучення в сучасні мережеві взаємодії і бути сприйнятливим до різного роду інновацій.

Дослідженням процесів метрополізації вітчизняних міст як реакції на глобалізаційні тренди сучасності прис-

вячені наукові розвідки О. Денисенко, Г. Петришин, Г. Підгрушного, Б. Посацького, Т. Мазур, О. Шаблія, Л. Шевчук та інших. Водночас мало розкритим є питання формування та особливості розвитку метрополійних функцій міст-центрів метрополій, що суттєво відрізняє їх від окремих великих міст, агломерацій тощо.

Мета даної публікації полягає у виявленні, систематизації та класифікації метрополійних функцій міст-центрів для подальшої їх активізації та ефективного розвитку метрополії у конкурентному середовищі.

Як зазначають вчені, проблемою прикладного аспекту виявлення функцій метрополії є обґрунтування залежності соціально-економічного розвитку території від доступності центру з певним функціонально-ієрархічним статусом та динамікою розвитку [6, с. 28]. Отже, функції, які виконує метрополійне місто суттєво відрізняють його діяльність від інших міст у ієрархічній структурі. Тому, визначення метрополійних функцій у містах, які є центрами регіонів (обласних центрів) потребує окремого дослідження.

Сучасна метрополія – це продукт процесів глобалізації і регіоналізації, синтез якості і кількості, сплав адаптивності до інноваційних змін (включаючи здатність до генерування інновацій) і стійкості територіальних і соціально-економічних інститутів [2].

Регіональні метрополії – це свого роду вузли, у

яких переплітаються потоки мереж різного географічного масштабу, це місця, де регіони «підключаються» до глобальних зв'язків і процесів. А це означає, що чи не найістотною функцією метрополії може вважатися «перенесення» імпульсів розвитку, що виникають на основі відповідних міжнародних зв'язків, на навколишні території та субрегіони. На відміну від попередніх десятиліть, розвиток великих міст тепер генерує у своєму оточенні ефекти так званого «позитивного метрополійного поширення», що проявляються у відповідних структурних змінах в економіці усього регіону, а відтак – і в формуванні додаткових умов для зростання рівня життя місцевих мешканців [8].

Сучасні найбільші міста виступають місцем перерозподілу та акумулювання прибутку, місцем проживання найбільш заможної частини населення регіону, полюсом влади, багатства і відповідно надспоживання [3]. Щоб відповідати цим умовам, місто повинне бути конкурентоспроможним економічно, володіти сучасною, орієнтованою на інновації структурою господарства, сферою послуг, освіти, високотехнологічним індустріальним комплексом, розвинутою інфраструктурою, простором для розвитку та прогресу.

В умовах глобалізації саме урбанізовані центри, особливо найбільші міста, виступають каркасними елементами територіальної організації суспільства.

Проблеми розвитку метрополійних функцій обласних центрів Західного регіону полягають в ускладненні зв'язків між ними та периферією, обміні товарами, ресурсами, інформацією, людьми, який не завжди є еквівалентним, що в результаті призводить до трансформації функцій міста.

Еволюція таких процесів відбувається шляхом накопичення економічного, культурного й інформаційного потенціалу суспільства у великих міських центрах, що сприяє підвищенню інтенсивності й ефективності соціально-економічного розвитку – це створює передумови для формування вищих досягнень і зразків матеріальної й духовної культури. Поступово ці досягнення транслюються й освоюються іншими нецентральними містами й сільськими поселеннями, що, у свою чергу, дає новий імпульс для нарощування потенціалу в великих міських центрах. Такі головні міста отримують назву метрополій, а процес виділення головних урбаністичних осередків, як вузлів цивілізаційного розвитку називається метрополізацією [4].

Метрополія підпорядковує собі периферію: малі міста, села через торгівлю, інвестиції, філіалізацію сервісних структур, включаючи банки і страхові компанії, вищі навчальні заклади. Метрополія також є просторовим осередком регіональних ринків праці та породжує і посилює ефект територіально-соціальної сегрегації, відриву (за основними соціально-економічними індикаторами) ядер метрополії (найбільших міст) від решти території. Найбільші міста-метрополії в результаті деформують і себе, і прилеглу територію, оскільки в усьому просторі метрополізації вибудовується асиметрична соціально-територіальна взаємозалежність: периферія ідентифікується з метрополією, віддає їй свої ресурси, залежна від центрально-периферійних зв'язків; а стійкість і потенціал центру залежить від сформованості та рівня розвитку його периферії, від ресурсоформуєчого впливу. В той же час регіональна метрополія розповсюджує свій вплив на периферію і стає все більш недоступною для взаємодії з нею через ціни на житло, ділову нерухомість та завищену вартість пропонованих на території міста послуг тощо [2].

Головна проблема периферії – започаткування процесів, що унеможливають їх ефективний розвиток. Необхідність створення «критичної маси» (виробництва товарів, послуг, інвестицій, інновацій), здатної активізу-

вати місцевий розвиток, полягає у активізації можливостей метрополійних функцій та дифузійних процесів перенесення інновацій з центральних місць до периферії.

Метрополія часто трактується як місто-ядро агломерації, котре виконує столичні функції відносно регіону, в якому воно розташоване. В окремих дослідженнях поняття агломерації ототожнюється з дефініцією метрополії, але при цьому завжди акцентується увага на столичних, регіональних, міжрегіональних чи навіть міжнародних функціях.

Відмінності агломерацій від метрополії полягають у тому, що до складу метрополії входить приміська зона, яка тісно пов'язана з центральним містом трудовими міграціями незалежно від того, зливаються населені пункти приміської території з центральним містом, чи ні. Окрім того, спосіб делімітації метрополійних територій (ареалів) відрізняється у різних країнах, що унеможливає коректні міжнародні порівняння [6]. Кожний метрополійний ареал є агломерацією або групою міст, однак не кожна агломерація, чи група поселень має передумови, щоб отримати статус метрополійного ареалу, оскільки основним критерієм є певний ранг групи розселення внаслідок накопичення нею різноманітних міжнародних функцій [4].

Регіональні метрополії характеризуються, окрім особливої якості міського середовища, значно вищою кількістю населення, в порівнянні з оточуючими їх містами, високим потенціалом споживчого ринку та господарських можливостей, бюджетно-фінансовим потенціалом, що, у свою чергу, трансформується у сучасні торговельні комплекси, вищий рівень розвитку транспортної інфраструктури та зв'язку, кращі вузи і медичні центри, розвинену рекреаційну і спортивну сфери.

Для трансформації великого міста (у тому числі і регіонального центру) в повномасштабну метрополію істотним є комплекс взаємозв'язаних чинників: розмір і потенціал контрольованої території, демографічно-економічний масштаб самої метрополії, її структурні особливості, характер взаємодії з іншими метрополіями, у тому числі і в рамках процесу глобалізації [2].

Співвідношення даних факторів, їх масштабність та пропорційність, дозволяє окреслити основні передумови для метрополійності того чи іншого міста. При цьому, на думку більшості експертів, визначальним є вплив загального територіального соціально-економіко-культурного контексту, специфіка того чи іншого регіону, країни в цілому.

Отже, для метрополії характерним є виконання функцій економічного центру регіону або столиці країни, яка виходить за межі адміністративного впливу. Тому економічний підхід до дослідження метрополізації полягає у вивченні зростання економічної й геополітичної ролі центру метрополії – головного міста у соціально-економічному житті всього регіону та за його межами.

Метрополізація є більше функціональним, аніж морфологічним поняттям [9]. А це означає детермінуючу роль певних функціональних критеріїв (тут мається на увазі передусім виконання метрополійним центром певних метрополійних функцій та їх подальший розвиток).

Метрополійні функції сучасного великого міста генеруються: наявністю представництва і підприємств транснаціональних фірм; присутністю транснаціональних фінансових і кредитних установ; зручними транспортними зв'язками національного і міжнародного рівня; наявністю установ і закладів обслуговування вищого рівня готелів, громадського харчування, відпочинку; наявністю вищих навчальних закладів (університетів), науково-дослідних інститутів та технологічних центрів; наявністю значних і відомих культурних установ (музевів, театрів, симфонічних оркестрів), організацією культурних заходів національного і міжнародного рівня;

специфічним «духом місця», «красою місця», обумовленим просторовим характером [10].

Серед існуючих класифікацій метрополійних функцій варто виділити працю Г. Підгрушного та О. Денисенко, які до основних функцій міст-метрополій віднесли: організаційно-управлінську, інноваційно-креативну, інформаційно-репрезентативну, духовно-культурну, транспортно-комунікаційну [5, с. 69].

Проведений аналіз існуючих підходів до розуміння суті метрополізації та критична оцінка класифікацій функцій метрополії за Г. Підгрушним та О. Денисенко, дозволило нам доповнити існуючі підходи та виділити головні функції метрополій за сферою їх прояву: організаційно-управлінська, економічна, інноваційно-креативна, інформаційно-маркетингова, туристично-рекреаційна, духовно-культурна, транспортно-логістична, соціальна. Подамо короткий характеристику визначених метрополійних функцій з рекомендаціями щодо їх активізації для ефективного розвитку обласних центрів – регіональних метрополій.

Організаційно-управлінська функція пов'язана з організацією, координацією та управлінням сукупністю видів суспільної діяльності, зокрема, господарської та політичної, і визначається присутністю певних об'єктів, які виконують відповідні метрополійні функції: дипломатичні та адміністративні (штаб-квартири ТНК, у тому числі й транснаціональних банків, фінансові та товарні біржі макрорегіонального й світового значення, штаб-квартири міжнародних, зокрема неурядових, організацій, а також посольства й консульства), з якими пов'язаний прямиий вплив явища «столичності» на прилеглі території.

Дипломатична функція визначається діяльністю дипломатичних представництв та штаб-квартир різноманітних міжнародних організацій. Коректність інтерпретації даної функції метрополії через виявлення зосередженості штаб-квартир ТНК пов'язана з тим, що саме у центральних офісах визначають загальні принципи функціонування компанії та ведення бізнесу, корпоративну політику, приймають стратегічні рішення щодо умов функціонування регіональних підрозділів по всьому світу. Це найвищий рівень корпоративного контролю і координації рішень, що в окремих випадках визначає діяльність цілих секторів господарства світу.

Таким чином, на сучасному етапі соціально-економічного розвитку, метрополії, з одної сторони, репрезентують найбільш важливі місця концентрації та акумуляції міжнародного капіталу, та, з іншої, виступають ключовими місцями виникнення та трансляції рішень управлінського характеру. Тобто, присутність центрального офісу принаймні однієї з 500 світових компаній (ТНК) дозволяє інтерпретувати місто як організаційно-управлінський центр світового рангу завдяки значному економічному масштабу діяльності розміщених компаній [1].

Складність оцінки організаційно-управлінської функції полягає у загальній закритості, непублічності і непрозорості вітчизняних об'єднань як щодо структури їх власності, так і управління нею. Як перспективні агенти корпоративно-управлінського впливу світогосподарського рівня можна розглядати декілька вітчизняних фінансово-промислових груп (ФПГ). Вони мають високі показники доходів, частина їхніх активів концентрується у визначених секторах економіки, в окремих з яких їх роль є дуже високою.

Адміністративна функція метрополійного міста полягає у формуванні програм міжмуніципальної співпраці, узгодження пріоритетів розвитку метрополії та периферії. Реалізації такої метрополійної функції сприяє також залучення громадських організацій щодо управління містом – регіональним центром для задоволення груп інтересів мешканців, виробництва, забудовників корпоративних питань тощо.

Організаційно-управлінська функція метрополії проявляється також у локалізації органів влади, яка активно розвивається через домінування у регіональному центрі певних вигод від близькості до інститутів прийняття рішень, а також через низку механізмів: рентний, ціновий, бюджетний [1].

Економічна функція пов'язана з ступенем освоєння економічного простору метрополії, який оцінюється такими показниками: концентрація фінансового та інвестиційного потенціалу, власності і домінуючих власників, диверсифікованість видів економічної діяльності, ефективність використання ресурсів, ступінь завантаженості комунікаційних ліній, виробничої інфраструктури, наявність центрорієнтованих вертикальних і горизонтальних економічних зв'язків, концентрація виробничих та збутових підприємств, ступінь розвиненості технологій та техніки, операційної діяльності, насиченість різноманітними конфігураціями і циклами економічних взаємодій, сприятливістю інвестиційного клімату і бізнес-середовища та ін.

Сучасними дослідженнями метрополізації в європейському просторі акцентується увага на двох ключових висновках:

1. Нові форми просторового поділу праці характеризуються двома тенденціями, а саме: тенденція деконцентрації в контексті виробництва товарів супроводжується тенденцією концентрації в сфері високоякісних бізнес-послуг та у фінансовому секторі, що рівнобіжно проходять на фоні зміни ієрархії у міських системах розселення.

2. «Баланс сил», як особлива форма потенціалу економічного контролю, між національними державами та метрополіями (глобальними містами, світовими містами, «ключовими» містами) змістився в бік останніх, а саме: метрополії отримали настільки сильний контроль над промисловим виробництвом, фінансовими потоками та потоками інформації, що їх світогосподарська значимість у певних секторах стала набагато більша, ніж вага національних держав.

Інноваційно-креативна функція метрополії виявляється у безпосередньому створенні нових знань, технологій і техніки та їхньому поширенні у конкретних просторово-часових координатах. Якщо розглядати роль метрополії у реалізації такої функції, то тут актуалізується їх прогресовизначальна місія в загальному розвитку регіонів. Беручи до уваги наявність у регіональній метрополії розвиненого техніко-технологічного, науководослідного, освітньо-кваліфікаційного потенціалу, його комунікацію з іншими метрополіями, агломераціями, регіонами та включеність у міжрегіональні науково-освітні мережі, можна стверджувати, що місто як осередок метрополійної інноваційно-креативної функції, є центром дифузії та комунікації у сфері продукування суспільних інновацій та науково-технологічного досвіду.

Метрополії відіграють визначальну роль у впровадженні інновацій у суспільну практику завдяки значним фінансовим, технологічним, організаційним та іншим видам ресурсів, а також загальній спрямованості метрополійного середовища на впровадження нововведень та «виштовхування» застарілих видів діяльності [5, с.70] за рахунок розвиненого конкурентного середовища. Це потужні ареали концентрації найвищого трудового потенціалу, який через соціальний капітал виражається в кількісно-якісному продукуванні нових знань та технологій.

Об'єктами, які найбільшою мірою виражають ефективність реалізації інноваційно-креативної функції, є науково-дослідні і проектно-конструкторські установи, провідні вищі навчальні заклади, інноваційні та технологічні парки, а також підприємницькі структури, що здебільшого є замовниками та осередками впровадження інновацій. Зазначимо, що ці об'єкти не лише пов'язані з генеруванням суто технологічних інновацій,

а й завдяки високоякісній освіті, професійним та виробничо-технологічним зв'язкам впливають на продукування суспільних нововведень загалом [5].

Метрополійні функції в регіоні визначають зазвичай процес відносин між ядром метрополії та її прилеглою територією чи метрополійним простором. Визначаючи освітню функцію метрополії можна визначити декілька загальних трендів, що розповсюджуються від метрополії на прилеглу територію в її метрополійний простір. Серед них:

- територіальна сегрегація: неперервну освіту в регіоні в повному обсязі зазвичай можна отримати тільки в метрополійному центрі;

- трансфер освітніх послуг: нові види освітніх послуг зазвичай розвиваються спочатку в метрополійному центрі, та потім після апробації та успішного впровадження розповсюджуються на прилеглу територію;

- центр перекваліфікації, підвищення кваліфікації та сертифікації.

У той же час від міста з метрополійними функціями відбувається трансфер інноваційних та освітніх послуг в регіон. Зараз це можна спостерігати в динаміці на прикладі статистики приватних навчальних закладів у великих обласних центрах та регіонах, де вони починають відкриватися з запізненням. В той же час низький рівень соціально-економічного розвитку на периферії та скорочення кількості дітей, учнів та студентів погано впливає на її розвиток, що приводить, в свою чергу, до відтоку молодих людей в великі міста в пошуках освітніх послуг, де вони зазвичай пізніше після здобуття освіти і залишаються працювати. Проблеми з навчанням у регіонах будуть й надалі накопичуватися на фоні низької народжуваності та високого рівня бажання здобувати освіту, а пізніше і працювати в великих містах, що буде приводити до послаблення ролі периферійної території в регіональних освітніх системах, подальший відтік молодого активного населення з них та проблеми на ринку праці. Для подолання цих негативних тенденцій необхідно розробити комплекс заходів, який би, поперше, покращив ситуацію на ринку надання освітніх послуг в регіонах та, по-друге, дозволив отримувати освіту на всіх етапах без переміщення до великих міст, що підвищило б шанси знаходження місця праці за проживанням. Вихід з такого становища полягає в низці заходів спрямованих на розвиток приватного сектору освіти, сприяння розвитку регіональної освіти та розробці нових інноваційних напрямків – дистанційного та віддаленого навчання.

Однією з позитивних метрополійних функцій по відношенню до освітнього процесу великого міста з ознаками метрополії щодо регіонів повинно стати формування та посилення його ролі як центру з: підвищення кваліфікації, сертифікації, перекваліфікації, центру дистанційної освіти.

Збереження такого балансу в регіональній структурі дозволило б вибудувати горизонтальну систему з трансфером знань від центрів до периферії зі збереженням соціально-економічних інтересів метрополійного простору.

Для реалізації інноваційно-креативної функції метрополії окрім освітніх об'єктів визначальну роль відіграють наукові структури. Вагомим індикатором ефективності реалізації інноваційно-креативної функції метрополії є також простеження рівня розвитку сфери *інформаційних технологій*.

У сучасному постіндустріальному суспільстві зростає роль креативних видів діяльності, які підвищують конкурентоспроможність міст та є потужними драйверами економіки для всього регіону. Серед креативних видів діяльності виділяють підприємців (менеджерів-управлінців), продюсерів шоу-бізнесу, художників, архітекторів, дизайнерів (модна індустрія), підприємців у сфері туризму та дозвілля (реклами, розваг, масових шоу тощо). Зв'язок між розвитком творчості та економічним зростанням міст обґрунтовано у працях Р. Фло-

ріді та його послідовників. Креативна економіка набуває потужних обертів у світовій економіці.

Механізм управління розвитком інноваційно-креативної функції регіональної метрополії повинен базуватися на узагальненні європейського досвіду у сфері розвитку креативної економіки, що передбачає вибір найбільш ефективних з них та розробки інструментів реалізації конвергентних підходів зближення економік регіональних метрополій. Для цього слід підвищувати репрезентативність місцевих ініціатив у креативних індустріях, передусім у таких сферах, як виробництво інформаційних товарів та послуг, бізнесових та митецьких заходів. Розширення внутрішнього ринку креативних індустрій можливе завдяки активізації механізмів стимулювання попиту і пропозиції з боку всіх цільових сегментів. Конвергенція з європейськими метрополіями повинна ґрунтуватися на посиленні позитивного іміджу центрів регіональних метрополій (обласного центру) і визнання з боку міжнародного креативного класу та розширення державного фінансування інтелектуальної складової міського господарства.

Отже, інноваційно-креативна метрополійна функція міста обласного центру особливо виражена через складові освіти, науки, інновацій та розвитку креативних індустрій. Метрополійний простір даної функції поширюється далеко за межі передмість та області, отримуючи притік студентів та спеціалістів з інших регіонів. Підсилення позитивного впливу поширення знань та інновацій у райони області та інші (у першу чергу сусідні) регіони дозволили б отримати максимальну користь для соціально-економічного розвитку самого міста як метрополійного центру, прилеглих територій, області, Західного регіону та України загалом.

Інформаційно-маркетингова функція. Розвиток метрополійних функцій обласного центру концентрації та дифузії новітніх форм суб'єктно-об'єктних взаємодій та рішень управлінського характеру у напрямку периферій його метрополійних ареалів безумовно пов'язаний з процесами продукування та трансляції потоків інформації в просторі метрополії. Інформаційні потоки міста-метрополії, їх інтенсивність та домінантність обумовлюються не лише наявністю у просторі метрополії джерел-продуцентів інформації (телеканали, друковані засоби масової інформації тощо), але і формуванням певного образу міста-метрополії, що пов'язується з наявністю у ньому осередку ключових (харизматичних) осіб, установ, організацій, що характеризуються високим ступенем довіри у продукуванні потоків інформації та детермінують їх поширення.

Зокрема, посиленню інформаційно-маркетингової функції міста-метрополії сприяє функціонування у його просторі великих рекламних агенцій, консалтингових, аудиторських та аналітичних компаній, активна виставкова діяльність, регулярне проведення визначних та суспільно значимих зустрічей національного та міжнародного рівня (форуми, конгреси, номінації, конференції, прес-конференції, брифінги, круглі столи тощо). Результативне функціонування таких інституцій сприяє інтенсифікації інформаційних потоків в межах впливу метрополії та формує еталонні зразки соціального досвіду, що є прикладом для наслідування у периферійних щодо метрополії просторах.

Інформаційно-маркетингова функція міста-метрополії значною мірою детермінується активністю та масштабністю виставкової діяльності, що завдячує її здатності генерувати потужні інформаційні потоки по обміну ринковою інформацією, налагодженню ефективних ділових контактів та співпраці в майбутньому. Виставкова діяльність сприяє науково-технічному та технологічному оновленню виробництва, збільшенню обсягів експорту конкурентоспроможної продукції (послуг), підвищенню міжнародного іміджу регіону та держави, активізації інноваційних процесів тощо. Усі ці фактори-детермінанти виставкової діяльності у сукупності є основою поширення впливу міста-метрополії на периферійні метрополійні ареали.

Пропозиції щодо активізації розвитку метрополійних функцій обласного центру

Тип функції		Напрями формування та розвитку
Організаційно-управлінська	Дипломатична	Створення передумов для розміщення (локалізації) у місті дипломатичних представництв, інших міжнародних установ. Формування умов для активізації співпраці метрополійного міста з іншими АТО Західного регіону. Сприяння у розміщенні регіональних представництв зарубіжних фірм і ТНК.
	Адміністративна	Посилення міжмуніципального співробітництва; співпраця з неприбутковими громадськими організаціями
Економічна	Інвестиційна	Розробка програми активізації інвестицій. Сприяння залученню іноземних інвестицій
	Фінансова	Покращення фінансового клімату. Підтримка розвитку малого і середнього бізнесу.
	Господарська	Розробка програми реструктуризації промисловості і господарсько-економічного розвитку метрополії. Стратегія диверсифікованого економічного розвитку Вертикальна і горизонтальна економічна інтеграція Формування сприятливого інвестиційного клімату і бізнес-середовища
	Сервісна	Розвиток сфери послуг: модернізація ЖКГ, надання якісних послуг населенню тощо
Інноваційно-креативна	Освітня	Підвищення рівня та якості освіти, включення у міжрегіональні науково-освітні мережі. Посилення ролі центру з підвищення кваліфікації, сертифікації, перекваліфікації, центру дистанційної освіти. Формування умов для підвищення рівня викладання іноземних мов у школах. Подальший розвиток системи студентських гуртожитків і студентських містечок.
	Наукова	Інтеграція академічного середовища метрополії з науковим середовищем вищих навчальних закладів метрополійного ареалу. Активізація проведення міжнародних конференцій, конгресів, форумів. Сприяння розвитку науково-технічних центрів, наукових видавництв та технологічних парків. Грантова підтримка наукових проектів, що сприяють розвитку обласного центру.
	Інноваційна	Підтримка інтеграції освіти, науки і виробництва (науково-дослідних, проектно-конструкторських установ, провідних вищих навчальних закладів, інноваційних, технологічних парків та підприємницьких структур) для генерування і впровадження інноваційних ідей, розвитку інноваційної інфраструктури та продукування суспільних нововведень.
	Креативна	Створення креативних кластерів, планування та підтримка сектору креативних видів діяльності Активізація механізмів стимулювання попиту і пропозиції з боку різних цільових сегментів внутрішнього ринку креативних індустрій
Інформаційно-маркетингова	Видавнича	Розвиток метрополійного центру як інформаційного центру загальнонаціонального рівня (радіо та телевізійні станції, видавництва, інформаційні агенції) з високим ступенем довіри у продукуванні потоків інформації. Розвиток видавничо-поліграфічної діяльності.
	Інформаційна	Сприяння розвитку сфери ІТ (ІТ-послуги, надання доступу до широкосмугового Інтернету, розбудова Wi-Fi мережі)
	Маркетингова	Формування й поширення позитивного іміджу про метрополійне місто на надрегіональному та національному рівнях. Брендінг та ребрендінг метрополійного центру при допомозі рекламних агенцій, консалтингових, аудиторських та аналітичних компаній, активної виставкової діяльності, регулярного проведення визначних та суспільно значимих зустрічей національного та міжнародного рівня (форуми, конгреси, номінації, конференції, прес-конференції, брифінги, круглі столи тощо).
Туристично-рекреаційна	Туристична	Розробка заходів на підтримку і формування нових туристичних продуктів. Сприяння розвитку готельного і ресторанного бізнесу, вдосконалення якості надання послуг, підвищення кваліфікації персоналу.
	Рекреаційна	Сприяння розвитку центрів рекреації та лікувально-оздоровчого туризму.
Духовно-культурна	Культурна	Розробка програми оновлення культурного середовища метрополії. Підтримка великих проектів у сфері культури. Промоція існуючих музейних колекцій. Розробка заходів щодо активізації діяльності закладів культури: підтримка проведення фестивалів
	Духовна	Сприяння наданню приміщень (площ) та інформаційна підтримка проведення релігійних заходів Залучення громадських організацій релігійного спрямування (релігійних осередків) до просвітницької діяльності і проектів розвитку міста
	Спортивна	Підтримка розвитку спорту. Сприяння розвитку спортивних команд, що беруть участь у змаганнях національного, європейського та світового рівнів. Завантаженість спортивної інфраструктури для проведення спортивних змагань найвищого рівня.
Транспортно-логістична	Транспортна	Покращення комунікаційної доступності міста. Розробка заходів, спрямованих на активізацію розвитку метрополійного центру як вузла міжнародних транспортних коридорів та магістралей. Покращення умов паркування легкових автомобілів у обласному центрі.
	Логістична	Розвиток логістичної інфраструктури.
Соціальна	Медична	Сприяння розвитку медичної освіти та науки. Формування мережі медичних закладів, що відповідають сучасним стандартам.
	Демографічна	Активізація зайнятості населення метрополії. Сприяння підвищенню народжуваності. Протидія міграції висококваліфікованого капіталу з метрополії.

*складено авторами

Транспортно-логістична функція виявляється в контексті руху та розподілу фізичних потоків за допомогою транспорту (реалізується через портові комплекси, міжнародні аеропорти, магістралі й транспортні коридори міжнародного значення, великі залізничні вузли, міжрегіональні митниці, логістичні термінали), а також розвитку інфраструктури для забезпечення провідних видів зв'язку (оптико-волоконні лінії).

Логістична роль метрополії визначається її роллю у підтримці зв'язків на далекі відстані, зважаючи на те, що основні транспортні коридори проходять через найважливіші міста, вони є місцем розташування аеропортів макрорегіонального і світового значення.

Підґрунтям виокремлення **духовно-культурної функції** міста-метрополії є зосередження у його метрополійному ареалі релігійних святинь, культурно-мистецьких закладів (будинки опери, театри, галереї, музеї світового рівня), проведення вагомих суспільних подій та акцій (конгреси, фестивалі тощо) [5, с.71]. Основними передумовами посилення духовно-культурної метрополійної функції є проведення фестивалів та мистецьких заходів, функціонування музеїв, арт-галерей, професійних театрів, більше сотні храмів різних конфесій тощо.

Розвиток духовно-культурного потенціалу метрополії слід пов'язувати із розширенням географії учасників дійств даного сегменту міського простору, розвитком технологій культурного менеджменту у питаннях підвищення попиту на культурно-мистецький продукт, залученням місцевих жителів метрополійного ареалу до його споживання та розширеного креативного відтворення.

Саме інтенсифікація суб'єктно-об'єктних взаємодій (як на міжособистісному рівні, так і на рівні реалізації у просторі міста основних видів людської діяльності та спрямованості людських зусиль), їх значимість та дифузія рішень управлінського характеру слугують критерієм, що детермінує наявність (відсутність) метрополійної функції в тій чи іншій просторовій формі організації суспільства.

Підвищенню конкурентоспроможності регіональних метрополій сприятиме система заходів, спрямована на формування необхідних умов для активізації усього спектру метрополійних функцій (табл. 1).

Отже, розвиток метрополійних функцій великого міста набуває особливої ваги з огляду на необхідність спри-

яння збалансованості просторового розвитку, забезпечення національного господарського простору потужними ядрами продукування та реалізації інновацій, становлення ефективного процесу адаптації структури економіки міста до умов і тенденцій розвитку світової господарської системи, зростання ролі міст-метрополій як суспільно-просторових центрів у процесі територіальної інтеграції.

Список джерел

1. Денисенко О.О. Локалізація штаб-квартир ТНК як прояв організаційно-управлінської функції центрів світового господарства // УГЖ. – 2009. – №3. – С. 36.
2. Дружинин А.Г. Метрополізація як домінуюча тенденція територіальної організації общества в постсоветський період: универсальные проявления и южно-российская специфика / А.Г. Дружинин // Географический вестник. – 2009. – №3. [Електрон. ресурс] – Реж. доступа: http://www.geo-vestnik.psu.ru/files/vest/174_metropolizaciq_kak_dominantnaq_tendenciq.pdf.
3. Дружинин А.Г. Пространственное развитие города-миллионера: тенденции постсоветского периода. Ростов н/Д: Изд-во Южного федерального ун-та, 2008. 192 с.
4. Мазур Т. Еволюція змісту термінів метрополізація, метрополія, метрополійний ареал, метрополійний простір у контексті урбанізаційних процесів ХХ – початку ХХІ століть [Електронний ресурс] / Т. Мазур, Є. Король. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/6969/1/07.pdf>.
5. Підгрушний Г. Міста-метрополіси як новітня форма територіальної організації суспільства / Г. Підгрушний, О. Денисенко // Досвід та перспективи розвитку міст України. Збірник наукових праць. – 2010. – № 18. – С. 65-78. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/dprmu/2010_18/6_PidDen.pdf
6. Підгрушний Г.П. Київ та прилегла територія в системі центрально-периферійної взаємодії / Г.П. Підгрушний, О.О. Денисенко // УГЖ. – 2013. – №1. – С.27-34. С.28
7. Самые населённые городские агломерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org>.
8. Domański B. Rozwój polskich metropolii a regiony peryferyjne – bezpowrotna separacja czy współzależność rozwoju? / B. Domański // Studia KPZK PAN. – 2008. – Z. 120. – S. 135-143.
9. Markowski T. Metropolie, obszary metropolitalne, metropolizacja. Problemy i pojęcia podstawowe / T. Markowski, T. Marszał. – Warszawa : KPZK PAN, 2006. – 26 s.
10. Marszał T. Someremarkson metropolitalan development/ StudiaRegionalia. Volume 14. Urban and regional development – concepts and experiences. Warszawa, 2004. – S. 129-131.

О. Мірошніченко
академік АЕН України
м. Миколаїв

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Процес безперервної трансформації податкової системи став вже невід'ємною ознакою становлення незалежної України. Оскільки в умовах ринкової економіки саме податкові надходження є головною складовою доходної частини бюджету, проблеми побудови оптимальної податкової системи та забезпечення економічної безпеки є нерозривно пов'язаними між собою. При цьому так само, як складова економічної безпеки вважається основною складовою у системі національної безпеки, зокрема через те, що, з одного боку – критичний стан економіки обумовлює можливість виникнення загроз в інших сферах нацбезпеки, а з іншого – саме стан економічного розвитку країни визначає рівень можливості фінансування виконання державних програм по забезпеченню необхідного рівня безпеки по всіх напрямках [1, с. 8], можна вважати, що і податкова система виступає в якості визначального елементу системи економічної безпеки.

З цим зокрема погоджується ряд дослідників, які зазначають, що податки та податкова політика об'єктивно включені до системи економічної і фінансової безпеки, по-перше, як ресурсний фактор, що знаходиться у руках держави, по-друге, як інструмент впливу на економічні та соціальні процеси, по-третє, як фактор зворотного зв'язку і залежності держави від платників податків та регіонів [2, с. 159; 3, с. 184]. Це також підтверджується і тим, що на законодавчому рівні нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, у тому числі фінансової (фіскальної) політики держави та «тінізація» національної економіки визначаються в якості загроз національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері [4].

Проблема у загальному вигляді полягає в тому, що у кризових або трансформаційних умовах питання безпеки набувають особливої актуальності, оскільки їх на-